

Adéla MUŽÍKOVÁ, *Cestování šlechty do Afriky na počátku 20. století na příkladu rodu Kinských*. Bakalářská práce Ústavu historických věd FF UPCE, Pardubice 2024.

Bakalářská práce Adély Mužíkové představuje překvapivé skloubení dvou kvalitativně nekoherentních částí. První polovina práce, jež sestává z kompilačních pasáží, v nichž autorka parafrázuje některé z dostupných prací k dějinám cestování, každodennosti, dějin aristokracie a dějin lovecké kultury. Dané pasáže jsou poznamenány řadou nepřesností, chybných tvrzení či příliš zobecňujících a tím i zavádějících konstatování. A následně druhé poloviny překládané stati, kde naopak autorka představuje schopnost brilantní interpretace pramenů, s nimiž pracovala, tedy loveckých deníků Františka Josefa Kinského psaných ve formě dopisů (možná zamýšlených k pozdějšímu publikování?) a korespondence s jeho matkou, výjimečně i s dalšími představiteli aristokracie. Zatímco za první půli práce by autorka zasloužila stať dostat k přepracování, druhá část práce má naopak skvělou narativní úroveň a zcela publikovatelný charakter.

Pokusím se nyní představit negativa a pozitiva obou částí. Výhrady lze mít již k úvodnímu konstatování „*Téma (dějin aristokracie) se v moderní době těší nesmírné popularitě, jelikož se jedná o dosud ne zcela probádané téma.*“ (s. 1). Zde se nabízí otázka, jak řešit autorkou zmíněnou kontradikci - těší-li se nějaké téma v historiografii nesmírně popularitě, nemůže to být neprobádané téma. Adéla Mužíková zde v úvodní pasáži navazuje na tradice kvalifikačních prací, jež od 90. let opakují stejnou variaci slov o neprobádanosti dějin aristokracie. Dovolím si poukázat na fakt, že v minulých třiceti letech se naopak žádné jiné téma (snad s výjimkou výzkumu dějiny perzekuce v totalitních či autoritářských režimech 20. století) netěšilo takové popularitě a o světě šlechty dnes víme mnohem více, než o kultuře proletariátu, buržoazie či selského stavu.

Nejsem si také jist, zda lze lovecké výpravy do exotických destinací zařadit mezi dějiny každodennosti, jak autorka naznačuje v první části práce. Neboť zmiňované výpravy byly z hlediska života jedinců, jež je podnikali, ale i z hlediska následného využití daných výprav při reprezentaci jejich stavu v rámci prostorového manifestace ve šlechtických interiérech, vším jiným, než běžnou náplní všedních dní. Ostatně autorka sama přiznává v závěru své práce loveckým výpravám možný aspekt přechodového rituálu, tedy mimořádného aktantu v životě

aristokratické sociability, který sice lze chápat jako součást historické antropologie, ale s dějinami každodennosti bych jej osobně nespojoval. Podobně nelze dějiny každodennosti zaměňovat za mikrohistorii, ale to jsou samozřejmě již drobné nuance, jež možná svědčí více o neschopnosti nás pedagogů, ve vysvětlování komplikovaných cest, jimiž se historiografická narace může ubírat.

Obsahově závažnější jsou přešlapy v přebírání dnes již zastaralých názorů, např. na linearitu času. Dle autorky byl čas „*vnímán v období industriální revoluce stejně šlechtou i lidmi například v manufakturách*“ (s. 5), což samozřejmě soustavně zpochybňuje výzkumy paměťových studií, stejně jako dějiny smyslů a vnímání již několik desítek let. Zcela zavádějící je pak konstatování, že v rámci kolonizační epochy se „*velké země jako například Čína nebo Indie rozhodně (v 19. století) celé podmanit nedaly*“ (s. 7). Dané konstatování už svědčí o nepochopení problematiky expanze Západu, jež je nyní přítom v době debat o postkolonialismu a odkazu orientalismu v naší kultuře součástí nejsoučasnějšího mediálního diskurzu.

Bohužel se občas podobně mylná hodnocení objevují i při vyhodnocování samotného analytického problému, tedy dějin loveckých výprav šlechty do Afriky. Zde autorka konstatuje, že „*Šlechtici z centrální Evropy měli na objevování afrického kontinentu velký podíl právě kvůli nadšení z lovu*“ (s. 8). V době, kdy se staly lovecké výpravy v našem regionu populární, byla již Afrika dávno probádána a pouze koloniální étos ji v duchu orientalismu líčil jako zemi divočiny, savan a pralesů, jimiž ale v dané době již šlechtici cestovali po železnici a využívali cesty institucionalizovaných cestovních kanceláří a profesionálních průvodců, což ostatně sama autorka v práci dokumentuje rozbořem dvou afrických výprav Kinského.

V tomto smyslu by bylo možná vhodnější se zamyslet, proč se šlechtici z centrální Evropy tak rádi prezentovali jako dobrodruhové, i když se na daná místa loveckých safari dostávali vlakem, od jejichž zastávek byla loviště vzdálena jen několik kilometrů, případně nedočkavě začali na nebohousměšnou zvěř pálit okamžitě po vystoupení z vlakové soupravy, jak sama dokumentuje? Lze takto organizovanou cestu definovat jako cestu objevitelskou? Proč se takto aristokraté stylizovali? A z jakého důvodu přebírají daný diskurz nekriticky i mnozí historici?

Tím se již dostáváme k nejzásadnějším částem práce, jež se věnují analýze deníků a korespondence Kinského. Autorka zde jednoznačně prokazuje svou schopnost porozumění

obsahu pramenů a skvělé interpretační schopnosti a to navzdory tomu, že jsou v některých pasážích deníkové záznamy spíše převyprávěny než analyzovány. Díky brilantní práci s obrazotvornou funkcí jazyka dokáže autorka mnohdy neskutečně fádni a nudné pasáže představit poutavě a vést čtenáře k zamyšlení nad prožitky, jež Kinský – lovec interně reflektoval v písemných dokumentech. Autorka navíc byla schopna dohledat dobové reálie, např. v podobě kulturních a politických prvků cesty, s nimiž se Kinský setkával, a proto před námi vystává naprosto živoucí obraz Kinského výprav. Dané pasáže považuji za excelentní a nebyť první části práce, zasloužily by si jednoznačně hodnocení A.

Celé práci pak drobně škodí stylistické (zejména vyšinutí z větného kontextu) a gramatické chyby a překlepy, jež jsou zvláště v první části poměrně hojné. Při hodnocení práce máme tedy dvě možnosti. Kdybychom první část stati ignorovali, jednoznačně bych ji udělil stupeň A. Bohužel je nutno práce posuzovat jako celek, a proto **doporučuji práci k obhajobě a navrhuji stupeň C**. Rád se ale nechám u obhajoby přesvědčit, že mám na první část práce příliš kritický náhled.

V závěru zformuluji několik otázek, jež doprovázely čtení daného textu. Jakou roli tedy autorka nakonec loveckým cestám šlechticů do Afriky přisuzuje – jedná se o manifestaci šlechtického habitu, který se nutně musel začít odlišovat ve sféře lovectví od aktivit bohatých průmyslníků a jejich zrcadlení původně šlechtických aktivit soustředěných na lov a lovecké honitby? Jedná se o přechodový rituál? Únik do světa, kde mohou směrem ke “kulturně inferiornímu” obyvatelstvu opětovně potvrzovat svou dominantní pozici ve společnosti, jež se již v Evropě konce 19. století zcela vytrácela? A jak se středoevropští aristokraté srovnávali s faktem, že dané „dobrodružné“ expedice byly již pevnou součástí životního stylu prosté, byť z Británie pocházející buržoazie, s jejímiž představiteli se nezbytně v Africe všichni středoevropští šlechtici setkávali?